

enschap in de
avatten, bestu-
Men kan deze
nuut de Chris-
dord Gods. Men
stisch, philo-
antkundig-poli-
h gezichtspunt
deze verschil-
tudie eveneens
n. Onze opzet
ngezien bij alle
vraag is: Wat
van deze zaak
re kan en mag
geboden, daar
el kunnen zijn,
maar toch tot
wij deze zaak
dsdienstig, d.i.
God, gaan be-
lie ons tot een
ft evenwel al-
ristelijke realis-
dere genoemde
illen komen te
worden.

P. GROEN.

Julij, pag. 333.
ingstekens „Het
plaats van „Het

4e r. v.o.: het
van Emil Brun-
trik"; 2e r. v.o.:
dikel, 9e r. v. b.,
eend aan Emel
4e dr., blz. 313.

ONDERWIJS

?

dsdienst te
sen de HEERE

dienen van

lijk anders ge-
en, best, maar
18). Hij zei:
s je wilt, maar
tig slachten en
15 en 20—23).
1 Micha 6, dat
zeer godsdien-
had — tot het
d Hij toch niet
zei Hij, en doe
andelt als kin-
d overal gods-
t je het „ge-
vat Ik vraag.
het zo maakte.
es in de gods-
en drinken en
t kunst bezig
des HEEREN
ar de vrije be-
om „zomaar“
door het Rijk-

in geen afstand
vel? Antwoord:
en neen. (Met
k eenvoudig ge-
z'n lezers niet
ij in zeker op-
te verwenste in-
t, altijd wat je
stande, dat het
lfstandig rege-
eert. (Deze zin
vestie, want hij
en elk verbond
t het punt, n.l.
de mist.) Maar
weer zo'n heer-
meel! Weet
men inderdaad
t wanneer het
der federalisa-
; zo is, als hier-
t men dan over
satie?)

dit boekje als
t federalisatie-

1: Is het (stre-
l verantwoord?
Christen wordt

museum b.v. gaan en daar de schilderijen bekijken.....
..... Als we dat alles dan ook gezien hebben, dan
danken we, als we thuisgekomen zijn, de HEERE —
hier komt de godsdiens te pas! — voor de grote
genade aan ons volk betoond en voor de schatten van
schoonheid die Hij hier deed ontstaan. De hele wereld
prijs er ons volk nog om, hoewel ze eigenlijk de
HEERE onze God ervoor zou moeten loven.

Naar analogie van Gods gebod ten aanzien van dat
slachten in het O.T. zou ik zelfs geneigd zijn te zeg-
gen: we mogen niet altijd psalmen of godsdienstige
liederen zingen — die zijn voor de eredienst of
voor ogenblikken, dat wij godsdienstig de
HEERE willen loven en prijzen, b.v. na een mooie
avond die men samen doorbracht. Laten we hier voor
alles nuchter zijn, met een echt schriftuurlijke nuch-
terheid.

Wij echter zullen dat werkende leven (onderschei-
den van het „beschouwelijke“ leven, J. L. S.) nooit
als iets minders of onheiligs mogen beschou-
wen — daar leven we ons leven in het Verbond!

Juist omdat de HEERE ons vrij heeft gemaakt
van alle godsdienstigheid, die alles
wat niet „religieus“ is, uit den boze acht. Want dat
dat bekijken (van schilderijen, J. L. S.) godsdienstig
zou zijn kan niemand volhouden — en toch zijn er ook
onder ons velen, die zich afvragen, of je je daar nu
wel mee bezig mag houden“.

(Hier en daar spatierde ik iets in het artikel van
H. R. (ookmaaker).)

Deze onderscheiding vindt steun in het spraakge-
bruik der Heilige Schrift.

Lees eens de teksten die Hommius Concordantie
geeft onder 't woord: Godsdienst en Godsdienst be-
wijzen, o.a.: Hand. 25:19; 26:5; 12:1; Hebr. 9:1;
Jak. 1:26 en 1:27; Hand. 19:27; Kol. 2:23.

Rom. 12:1 pleit hier niet tegen. De K. V. heeft
hier offerdienst en de vertaling van het N.B.G.: ere-
dienst. De K.V. merkt op: „Het woord, door ons met
„offerdienst“ vertaald (latreia) betekent: dienst,
godsdienst, bepaaldelijk de cultus, de offerdienst“.

We zouden kunnen zeggen, dat hier het woord
godsdienst overdrachtelijk is gebruikt, maar dan toch
in de zin van eredienst, cultus. (Overdrachtelijk ge-
bruikt voor het stellen van ons lichaam tot een levend,
heilig, Gode welgevallig offer.)

Eveneens is godsdienst in Jak. 1:27 overdrachtelijk
gebruikt. De schrijver zegt in 20, 26 eerst: „Indien
iemand meent godsdienstig te zijn, doch zijn eigen
tong niet in toom houdt, maar zijn eigen hart be-
driegt, diens godsdienst heeft geen betekenis“. Hier
moet het woord godsdienst gewoon worden opgevat.
En dan zegt Jakobus: „De reine en onbevleete gods-
dienst voor God, is deze: omzien naar wezen en
weduwen.....“

Precies zo als wij tegen een godsdienstig man, die
dagdieverij pleegt, zeggen: „Man, weet je wat gods-
dienst is? Goed je dagelijks werk doen.“

Maar daarmee bedoelen we heus niet te zeggen,
dat nu z'n spitten, wieden godsdienstige arbeid is;
wel, dat dit werk dienen van God moet zijn, om welk
dienen van God het in de godsdienst ook moet gaan.

Van deze onderscheiding maakt de heer Janse in
z'n boeken herhaaldelijk gebruik. En omdat hij er van
uitgaat, kan hij in: „Het Eigen Karakter der Chr.
School“, op pag. 38 zeggen:

„En nu vertel ik het nog veel te stichtelijk. Want
in de practijk gaat het in de school met de Bijbel nog
eenvoudiger en zo echt gewoon. Zie, daar zit een klas
kaartjes te tekenen van België — ze zitten ijverig te
verven met een penseel en genieten er van, dat ze de

gevraagd, dat hij nuchter de ontwikkeling der dingen
beschouwt en dan de maatregelen treft die nodig zijn.
(Is dat nu de volle Schriftuurlijke wijsheid in dezen?
Wat is „nodig zijn“? Wie bepaalt wat nodig is en
naar welke norm? Hiermee is al weer niets, niets
gezegd). Wij moeten toch alles doen wat mogelijk is
om de vrede tussen de volken te helpen bewaren.
(Alles doen wat mogelijk is? Wie zegt zulke dwaas-
heid? Men moet alles doen wat GEBODEN en dus
geoorloofd is. Door de HEERE!)

Enz., enz., enz.

Maar ook dit is het einde nog niet.

Dit alles raakt zelfs nog niet het hart van de
zaak.

Toen de Volkenbond in de maak was, stelde Kuyp-
er deze ernstige vraag: Wat is het beheersend motief,
de drijvende kracht bij dit streven naar de organis-
atie van een statenbond? Is dat de geest van
Babel of de Geest van Pinksteren?

Als, wat in de organisatie der volken nagejaagd
wordt, niet uit de Geest van Pinksteren is, dan wordt
het altijd een ramp, ja, een vloek. Want dan is het
een nieuwe ontwikkeling van de antichristelijke macht.
Dan moeten we alleen maar vrezen! Dan wordt dat
nieuwe erger dan al wat voorheen reeds was!

Hier wordt inderdaad de centrale, de allesbeheer-
sende vraag gesteld.

Maar die vraag wordt met het oog op de federali-
satie thans niet meer met ernst gesteld en beant-
woord!

Ardennen zo fijn bergachtig maken met bruine verf,
de rivieren met blauwe inkt — het kaartje is op het
bord voorgetekend en één leerling zegt het op. Hij
leest de namen van de steden af en elke naam duidt
iets geweldigs aan in de werkelijkheid. Daar zijn ze
dan bezig met een land, dat van de Heere is. Hij gaf
daar overheden en Hij geeft dat volk zijn volksbe-
staan en rechten en Hij geeft Zijn mensinkinderen
daar brood.

En met dat grote werk van de Heere zijn de kin-
deren daar bezig.

Toch hoort ge praten over verf — over wie het
mooi heeft en ge hoort aflezen: Namen, Luik, Char-
leroi,

En de Naam van God hoort ge niet eens“.

We kunnen na over de bovengenoemde onderschei-
ding dit alles te hebben gezegd, thans gevoelig de
titel-vraag ontkennend beantwoorden.

En wat is nu de betekenis van dit ontkennend ant-
woord?

Allereerst deze, dat wij als onderwijzend personeel
ons zeer intens aan het meest gewone werk kunnen
geven. Ik denk nog eens aan wat Rookmaaker schreef:
„en toch zijn er ook onder ons velen, die zich afvra-
gen, of je je daar nu wel mee bezig mag houden“,
en wijzig deze woorden aldus: „en toch zijn er ook
onder het onderwijzend personeel die zich soms niet
intens, met volle belangstelling bezig kunnen hou-
den met het meest gewone werk: leren lezen, netjes
schrijven leren, de hoofdbewerkingen onderwijzen, de
technische kwesties van het onderwijzen, omdat dit
alles geen godsdienst, geen kerkewerk is, en ze liefst
maar godsdienstig bezig zijn en kerkewerk doen.“

Heerlijk, wie van deze godsdienstigheid door de
HERE is vrijgemaakt.

Die komt niet pas in z'n element als hij van de
godsdienst, van de kerk spreken kan; die is niet hel-
melijk jaloers op een predikant of zendeling, alsof het
werk door hen verricht, pas arbeid in Gods konink-
rijk zou zijn; die heeft niet slechts oog als het over
de reformatie van het onderwijs gaat, voor de zaken
die rechtstreeks samenhangen met de vrijmaking, maar
is er op uit om ook b.v. in het reken- en taal-onderwijs
de beste methode te volgen, en zal allerlei didactische
kwesties met liefde bestuderen.

In de tweede plaats zal dit ontkennend antwoord
van betekenis zijn voor de inhoud van het onderwijs.

Hij zal niet bij geschiedenis het niet-kerkelijke, niet-
godsdienstige leven, stiefmoederlijk behandelen, maar
dat in details, met volle toewijding, tekenen; hij zal niet
bij aardrijkskunde het „gewone“ leven verwaarlozen
enz.

In dit verband moge ik nogmaals R.'s artikel cite-
ren: „Wij mogen vrij door het Rijksmuseum b.v. gaan
en daar de schilderijen bekijken en ons verdiepen
in het leven onzer voorouders, dat zij met zoveel lief-
de vastgelegd hebben — en daarbij mogen we heel
nuchter een open oog hebben voor allerlei schilder-
kunstige schoonheden, die een „Straatje van Vermeer“
b.v. te zien geeft. Daar is niets godsdienstigs
bij. Merkwaardig overigens, dat juist in de 17e eeuw,
toen het Woord als een zuurdesem de maatschappij
doortrokken had en er een kunst, die waarlijk chris-
telijk mag heten ontstond, dat er toen juist zo heel
weinig „religieuze“ stukken gemaakt zijn — onze
17e eeuwse kunst is geweldig rijk aan „genres“: land-
schap, stillevens, portret, genrestukken, etc., etc., te-
veel om op te noemen, maar het genre dat bijbelse
verhalen afbeeldt en zich in de godsdienstige sfeer
beweegt is naar verhouding zeer gering. Onze vade-
ren hadden begrepen wat een schat en genade het
was dat Gods aarde in haar volheid in volle vrijheid
door de mens mocht genoten worden.“

Kijk, wie dit verstaat, zal er geen moeite mee heb-

De genoemde catechismus b.v. lanceert wel de vraag
of men niet bevreesd moet zijn, dat door de federali-
satie van West-Europa een machtsstaat groeit, die
gelijken gaat op de Anti-Christ? (Ja, dat staat er:
die gelijken gaat op de Anti-Christ!) En dan komt
o.a. dit „antwoord“: „Ons devies is: „doende het ge-
bod, voor de uitkomst blind“. (Over een gebod in
dezen werd evenwel geen woord gesproken!) Opti-
mistisch zijn wij in ieder geval niet. Maar wij moeten
doen wat wij kunnen. Dat is onze taak. (Moeten doen
wat we kunnen? Of: moeten doen wat ons be-
volen is?) En wat de Anti-Christ betreft, daar
moet men altijd voorzichtig mee zijn. (Inderdaad, zo
schrijft dit boekje: Met de Anti-Christ, „daar“ moet
je altijd voorzichtig mee zijn! Deze woorden wekken
meer porcelijn-kast-associaties, dan dat ze getuigen
van Schriftuurlijk, eschatologisch besef!).

Enz., enz., enz.

Is er zo in de aanpak van deze buitengewoon be-
langrijke kwastie zakelijk niet volop „doorbraak“?

Neen, ik wil in het minst niet ontkennen, dat
zich bij de regeling van de verhouding tussen volken
en staten in deze tijd allerlei belangrijke en uitermate
moeilijke kwesties voordoen, die niet met een paar
machtspreuken of Satzen kunnen worden afgedaan.
Ik weet, dat het koninkrijk der Nederlanden leeft te
midden van God-loze rijken en daarmee in een be-
paalde relatie leven moet!

Maar de vraag is deze: ziet men deze verhouding
en de regeling daarvan in Schriftuurlijk licht? Re-

ben stof te vinden voor z'n vertellen over het „ge-
wone“, aan kinderen, die naar Prof. Waterink's
woord in de schoolleeftijd werkelijkheid is
f a n a t i c i zijn. Want die werkelijkheid is oneindig
rijk gevarieerd.

De Christelijke school geen godsdienstige school,
maar een school, begrepen in het verbond, waarin
ook de stal en de bakkerij en het kantoor en de akkers
en keukens en alles begrepen zijn (Vgl. Deut. 28:
veld — kudden — korf — baktrog — alles in dat
verbond).

De school-in-het-verbond.

Niet: de school-op-het-terrein-der-gemene-gratie.
We hebben het gemene-gratie-leersysteem niet nodig,
om tegenover Dopersen, Roomsers, Barthianen, Mystie-
ken, een echt Christelijk ja te zeggen tegen de gewone
werkelijkheid.

We hebben daarvoor slechts de Schrift na te spre-
ken, de bijbel, die ook al géén „godsdienstig“ boek is,
geen boek over de godsdienst (wel het boek over Gods
grote werken).

Geen godsdienstige school, maar wel een school met
de Bijbel.

J. L. STRUIK.

Boekbespreking

„Geestelijke liederen uit den schat van
de kerk der eeuwen“, 2e Uitgave II, 1951.
In de handel gebracht door A. Jong-
bloed C.V., Leeuwarden.

't Is een verdrietig ding, als men in een overigens
op zichzelf uitnemende zaak, het resultaat van ont-
zaglijk veel moeite, vlijt, tijd en kosten, gelijk besteed
is aan het opsporen, bewerken en uitgeven van deze
liederen, niet kan bijvallen, maar daartegen bezwaren
moet inbrengen. Want ik kan tot m'n spijt over deze
bundel heel niet opgetogen zijn.

Dat komt hier allicht vandaan, dat ik onder „gees-
telijke“ liederen iets anders versta dan de Ver-
zamelaar, de heer H. Hasper. Hij heeft deze bundel
in 't licht gegeven, met aan de keerzijde van het
titelblad de tekst uit Efeze 5: „Wordt vervuld met
den Geest, sprekende onder elkander met psalmen en
lofzangen en geestelijke liederen“. Evenals in Co-
lossensen 3:16: „Het woord van Christus wone rij-
kelijk in u, in alle wijsheid; leert en vermaant elkan-
der met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen“,
betekent het woord „pneumatikos“ hier, gelijk elders
in het N. Testament: „in karakter en bestaan gestem-
peld en bepaald door de Heilige Geest“. Dat is dus,
met andere woorden: geheel in overeenstemming met
het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord — wat
trouwens nader bevestiging ontvangt in de laatste
genoemde tekst: „Het woord van Christus
wone rijkelijk in u“.

Toetst men nu deze bundel aan de Schriften, dan
is de uitslag niet bevredigend, ondanks het feit, dat
de heer Hasper boven elk lied één of meer Schrift-
uurplaatsen heeft doen afdrukken, welke echter meer-
malen in 't geheel niet dekken wat onder die teksten
geboden wordt, of er slechts in verwarder verband
mee staan. We signaleren, om te beginnen, sommige
Remonstrants klinkende regels, als in nr 216: Het is
voor ons, voor u en mij, dat God Zijn Zoon gegeven
heeft (versaregels, waartegen Hendrik de Cock reeds
bezwaar maakte); nr 289: Waar Ge in den Man van
Smarten draagt aller mensen schuld; nr 260: In Hem,
die 't mensdom heeft bevrijd, is God tot ons gekomen.
Niet conform de Schriften zijn uitdrukkingen als in
nr 223: Laat mij, o Heer, Uw kribbe zijn; in de Pink-

kent men dus bij de bespreking daarvan werkelijk en
voluit met de allesbeheersende tegenstelling tussen
Jezus Christus, die van alle overheden
gehoorzaamheid aan zijn woord vraagt en de duivel,
die de overste dezer wereld is?

Het is zeer goed mogelijk en zelfs waarschijnlijk,
dat ook het koninkrijk der Nederlanden in de verhou-
ding tot de West-Europese staten een positieve hou-
ding moet aannemen.

Maar de vraag is: HOE zal Nederland dat doen?

Ik denk, dit schrijvend, aan Daniël. Hij werd geroe-
pen een eerste plaats in te nemen in het demonische
rijk van Babel en later in dat van Perzië. Maar vóór-
dat hij dat deed had hij het „beeld“ van die rijken
gezien. En de sprake Gods van dat beeld had hij goed
gehoord, verstaan en geloofd. Hij had gezien en ge-
profeteerd, dat dat beeld „hoog“ en zijn „glans“, „bui-
tengewoon“ was, maar tegelijk had hij gezien en be-
leden, dat de „aanblik“ daarvan „schrikwekkend“
was (2:31). Toen en zo — maar zo ook alleen —
kon hij zijn plaats daarin innemen en zijn roeping
daaromtrent vervullen. Getrouw aan zijn God — tot
in de leeuwenkuil.

Maar waar zien we dat geloofsinzicht en deze ge-
loofshouding nu?

Er is ook omtrent de internationale kwesties overal
„doorbraak“! En men ziet dat niet eens.

Dat is één van de benauwenissen van deze tijd.

C. V.

sterzang nr 254: Niets behoudt zijn waarde; nr 261: Levend in Uw heilichheid, erven wij de zaligheid; vaak wordt als een gunst gevraagd, wat God als een eis heeft afgekondigd, b.v. nr 312: Ach, dat die grote God gedooft, dat ook mijn stem Hem juichend prijze!

Voorts wordt uitsluitend als Jezus benoemd (wat ons weer brengt in de sfeer van 't „Jezus-beeld“ en de „Jezus“-biografie). Hij, die in 't N. Testament, zakelijk gesproken, altijd Jezus Christus genoemd wordt, die als Christus (Messias) is beloofd en als Christus Zijn ambtelijke werken verricht; dit geschiedt b.v. in de nrs 246, 257, 258, 269, 272, 273, 277, 285, 288, 290, 335, 338, 344, 351, 358, 390.

Ten slotte is er in deze bundel een tekst: hier klinkt niet getrouwd door de echo van de metalen klank van Gods Woord. Zeer veel liederen over Gods liefde en Zijn Vadertrouw, over de liefelijkheid van Jezus. Best. Maar waar blijft de heerlijkheid van Christus' voldoening en verzoening, gezien in het licht van Gods recht en onze diepe val? Waar de keerzijde van Gods liefde, Zijn toorn over zonde en ongerechtigheid? Vol is deze bundel van zorg en nood, lijden, smart, angst, plagen, bange dagen, 't aardse zwerfen zo vol vermoeienis, armoe, ziekte, gewonde zielen, kort geluk, het scheiden van 's levens zonnenschijn, moe van het dwalen, ongeval, zware donkere tocht, benauwd door angsten en door pijn, ramp en onheil, kruis en stormgebruil, nood en dood, 's levens last, zuchten, 't wisselend lot, de deur van smart, waardoor Jezus Christus binnentreedt — en 't soelaas is stereotiep: heb geduld, arme mens, straks krijg je 't beter; b.v.: „Dan wacht ons kalmte na 't orkanen, de palm na 't zwaard, de kroon na 't kruis, en na het pelgrimschap der tranen de blijde rust in 't Vaderhuis“.

Niemand, zo hij bij de Schrift leeft, die 't ontkent. Maar waar blijft nu de forse tekening van 't doel, waartoe God ons in dit leven gesteld heeft? Waar de glorie van 't mogen dienen, en 't mogen strijden de goede (schone) strijd des geloofs? Waar blijft, naast de vele eenheids- en vredesliederen (of die er ingaan in onze tijd!) de weerklank van Christus' betuiging, dat Hij niet gekomen is om vrede te brengen, maar het zwaard en veeleer verdeeldheid? We zeggen niet, dat dit alles geheel en al ontbreekt, maar hoe weinig klem krijgt het op de conscientien! Mogen de gevolgen van de zonde (lijden en dood) accent hebben boven de gruwel, die de zonde zelf in Gods ogen is? Verschijnen de dingen hier, globaal genomen, niet veel te veel in 't licht van 't geen ons mensen voordelig of nadelig is, inplaats dat hier eerst gerekend wordt, gelijk Christus ons leerde, met de heiliging van Gods Naam, de komst van Zijn Rijk, de volbrenging van Zijn Wil? Roept Christus ons niet eerst op tot het zoeken van Gods Rijk en Gods Recht? Eerst: vandaag, en morgen en overmorgen en tot 't eind van ons leven?

We geloven niet, dat de „schat der kerk“ hier juist is gezien en getaxeerd, Jammer, dat op deze heruitgave (na de grote editie van 1935) niet veel scherper keur is toegepast. De Verzamelaar moge bedenken: niet het vele is goed. Maar het goede is veel.

Overbodig te zeggen, dat ondanks de liederen, die inderdaad „geestelijk“ kunnen genoemd worden (maar goeddeels ook in andere liederenbundels voorkomen), ons eindoordel een aanbeveling niet kan inhouden.

P. D.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Er was, zo vertelde ik, nu een mr. dr. in de rechten, lid ener vrijgemaakte kerk, die vertelde, dat de macht, welke de Koning der kerk aan het bijzonder ambt in Zijn kerk gaf, n.l. tot uitsluiting buiten het koninkrijk Gods in haar op Schrift en belijdenis berustende tucht, als zodanig geoefend kan worden, maar dat zulk doen ook kan zijn louter een maatregel van orde.

Nu mag geen maatregel van orde worden genomen, die niet berust op het recht, op de macht, die gegeven is van Boven. Dat is duidelijk en dit geldt voor de kerk en voor de staat en voor alle kring waarin gezag is gegeven.

Maar hier hebben wij dan het geval, dat de geschonken macht tot de uitoefening der tucht met de daartoe behorende op de Schrift gegronde woorden, gebruikt wordt alleen maar als een maatregel van orde en het zou ook zo kunnen, d.w.z. dat zou door God de Here worden aanvaard.

Vanwaar dan toch die misvatting? Want het kan niet anders dan een misvatting zijn. Men zegt: het is door Gods Woord geëiste en naar Gods Woord ook geoefende tucht, maar het heeft een heel andere, veel minder erge betekenis.

Dit stamt uit het rijk van de revolutionair, die het gezag en het recht Gods totaal verwerpt. En alleen daar vinden wij het ontzettend gebeuren, deze vervalsing van alle recht en het misbruik maken van de door God gegeven macht.

De man der revolutie werpt het van God gegeven gezag en het recht weg, zet zich zelf op de troon en ziet dan niet dan wanorde om zich heen. Denk maar aan de revolutie van 1789.

Hij zaagt, zoals men het in alle talen zegt, de tak door, waarop hij zelf zitten wil. Welnu, dan moet er daarna orde zijn. Een orde, die Napoleon bracht. Hij volgde de revolutie; hij nam het recht weg, maar hij schiep orde door zijn geweld. De mensen, die eerst herademden, leerden al spoedig verstaan, wat die maatregelen van orde betekenden. Het was de orde van de revolutionair, d.w.z. alle mensen moesten denken en doen als hij. Wie maar even werd gewantwoord werd opgesloten of om het leven gebracht.

Daar was zelfs een „gevaarlijk denken“. Iemand hield zich dan wel stil als een muis, maar de machthebber overlegde: die man kon het eens met mij niet eens zijn — vooruit naar de gevangenis.

Precies zo ging het onder Hitler en zijn macht. Aan het recht werd niet gedacht. Ik ontmoette in de gevangenis een man, die om zijn gevaarlijk denken was opgepakt. Hij kon toen nog, het was in de eerste jaren van dit geweld — voor de rechter worden gebracht, en die sprak hem vrij. Daarna werd hij toch opgepakt; 't was een maatregel van orde. In datzelfde gevang werd een man geworpen, die mij vertelde: ik had mijn straf, die naar recht was, uitgezet, maar toen ik de gevangenis had verlaten pakte men mij direct weer op en zo zit ik dus weer. Naar recht, dat de overheid moet bestellen en handhaven? Neen: alleen maar een maatregel van orde.

Zelfs gebeurde het, dat de revolutionaire macht iemand in de gevangenis wierp ter zijner „bescherming“. Want de machthebber zei: het volk is zo boos op die man, omdat hij verkeerd denkt, dat ik hem maar opsluit. Dan is hij in elk geval veilig.

Alles maatregelen van orde, door de macht, die geroepen is om recht te oefenen en het recht te handhaven.

Is dat nu minder erg, dan dat een machthebber werkelijk van mensens is naar recht te handelen, ook al vergiste hij zich?

Het is veel erger.

Want voor het recht kwam de willekeur.

In plaats van het eerlijk uitoefenen der macht, ook met een vergissing, de leugen der revolutie.

Dat alles gebeurt nu in het staatsleven, als de mannen der revolutie, die Gods gezag en recht verwerpen, de macht kunnen grijpen.

Maar wat moeten wij zeggen, als dit doen wordt overgenomen door de kerk der Reformatie?

En hoe is het dan mogelijk, dat mr. Meulink zegt: hier ligt geen ethisch conflict. M.a.w. het heeft met de ethica, die toch niet anders kan zijn dan eerbied voor eerlijkheid en trouw, niets te maken?

Het is alleen maar een confessioneel conflict?

Ik moet eerlijk zeggen, van dit onderscheid niet veel te begrijpen. Het lijkt mij ook niet wel denkbaar. Laten wij echter trachten het geval te vatten.

De uitsluiting buiten het Koninkrijk Gods, die alleen werkelijkheid kan zijn als zij door God de Here wordt erkend, kan alleen kracht hebben als de kerk gehoorzaam wandelt naar het Woord des Heren. Deze uitsluiting geschiedt in de dienst des Woords en voorts ook in de tucht. De kerk zegt dan: als gij, overtreder van Gods geboden, zo voortgaat, staat gij buiten het koninkrijk der hemelen. Keer dus terug, opdat gij niet zult vergaan. En als zij dan spreekt naar het Woord des Heren, dan heeft zij de sleutelen des hemelrijks naar waarheid gebruikt. En wee de man, die daarnaar niet luistert.

Maar nu wordt gezegd: ja kijk eens, dat is wel zo, maar het kan ook alleen maar een maatregel van orde zijn. Dan wordt de man of de vrouw wel buiten de kerk gezet, maar hier in deze kerk neemt men dat niet zo zwaar van gevolgen op.

En dat zou dan een confessioneel geschil zijn.

Wat niet anders kan betekenen, dan dat de werkelijke betekenis van de tucht en de ban afhangt niet van hetgeen Gods Woord ons zegt, maar van wat een kerk gelieft vast te stellen.

En iemand, die de prediking van het Woord in zijn kerk te ernstig vindt, te lastig voor hem in zijn leven of die verneemt dat, omdat hij zijn leven niet naar het Woord Gods richtten wil, hij bedreigd wordt door de tucht, kan, ja het kan, gaan overleggen: hoor eens, dat moet mij niet overkomen. Mijn kerk is mij te kwaad. Buiten het koninkrijk Gods — maar dat laat ik mij maar zo niet welgevallen. Ik vlucht dus naar een andere kerk met een meer soepele confessie, en met minder gevaar. Daar ben ik dan voor tijd en eeuwigheid veiliger dan waar ik nu zit.

In de grond der zaak is dit rooms; de kerk beschikt over de „genaden“ als haar eigendom. Alleen maar, het is nog wat erger dan rooms, want de roomse kerk neemt het uitermate ernstig gebeuren nog ernstig, doch de pluriformiteit der kerk begint er mee te spelen.

O, die tucht en die ban, dat sluiten buiten het koninkrijk der hemelen; o, dat is bij de ene kerk wat anders dan bij de andere; dat hangt van de confessie af, ziet gij? Het kan bij een enkele kerk, hier de synodocratische kerk, ook maar een maatregel van orde zijn.

Ja — elders, daar bij die vrijgemaakten, neemt men, wat men ondervondt, wel zo zwaar op, en de woorden, die bij de oefening der tucht werden gebruikt, zeggen dat het ook precies zo zwaar is, maar ziet u, wij hadden nu eenmaal geen ander middel, om onze

macht tot uitsluiting te formuleren, doch zo erg meenden wij het niet.

Het lijkt op wat een Duitse S.S.-man tot mij zei, toen men mij naar het concentratiekamp bracht: wel, u moet het niet zo tragisch opvatten.

En volgens mr. Meulink zou het ook zo kunnen.

Het komt mij voor, dat dit in de hitte van de politieke strijd aan hem is ontvallen. Bij enig nadenken zal een ieder van ons wel inzien, dat het zo niet kan. Althans niet bij de Here onze God. Niet bij de Koning der kerk, Die zich niet laat beheersen door confessies of synodebesluiten, maar die alleen vraagt volkomen gehoorzaamheid. Die wil, dat wij Zijn woorden zullen nemen, zoals Hij ze ons heeft voorgezegd.

En als het in een kerk, geregeerd door synoden, die dus spelen met de tucht, zo gaat — dan is de afval daar zeker groot. En zo is het ook.

De ongehoorzaamheid, waarin men viel, voerde buiten de weg waar des Heren Geest het woord van de mens honoreert. En dan is alle houvast verdwenen.

Dat zien wij dan ook voor ons op politiek gebied. Daar gebeurt precies hetzelfde.

Men zegt: wij willen federalisatie; d.w.z. een nieuwe staat West-Europa; wij nemen stukken van de soevereiniteit, aan ons Oranjestad geschonken, weg, en geven die aan een zeker bovennationaal gezag. Wij maken van Nederland, wat het Engelse blad „Observer“ heel duidelijk zei, een kleine provincie van een groot rijk door katholieken geregeerd. Katholieken dan in bond met humanisten en socialisten. En volgens dat blad zou het protestantse Nederland dat niet begereen. Neen? Het begeert dat wel. Geen partij, die er ijveriger voor in de weer is dan de antirevolutionaire. Zo zijn de feiten.

Maar bij de stembus zegt men: o, het is niet zo erg. Wij willen wel de federalisatie, maar met handhaving van de zelfstandigheid van Nederland. En dat zou, ook volgens mr. Meulink, zo kunnen.

Maar het kan niet zo. Het is niet waar!

En voorts brengt men de jonge antirevolutionairen van Arjos naar Duitsland en praat met de christendemocraten daar, alsof er geen verschil is met een partij, die de naam Calvinistisch nog dragen wil. Terwijl die Christendemocratische partij daar gevormd wordt door protestanten, die veelal van de gereformeerde belijdenis niets meer afweten, met de roomsen.

Toen ik vorig jaar bij een vriend in Duitsland loogde, vertelde mij deze, dat er in Duitsland een voortdurend vriendelijk gesprek is van, zoals hij zei „calvinisten“ en roomsen.

Nu hadden wij hier indertijd de coalitie met Rome, gevaarlijk, zeker. Maar toen stond het Calvinisme nog sterk in zijn trouw aan het reformatorisch belijden. Maar wat moet er komen van een protestantisme, dat zijn wezenlijke kracht heeft verloren, als het aanpapt met Rome?

Rome weet heel goed, hoe het dan gaat. Het kent slechts één tegenstander en dat is de getrouwe kerk der Reformatie. Maar is die niet klein? Overigens is er een protestantisme, waarmee Rome een heel gemakkelijk spel heeft. En de leiders van de A. R. partij zien ook hier niets van. Hoegenaamd niets.

Dat is de droeve gang van zaken, hier in ons goede Nederland, dat gebouwd is op het fundament der Reformatie, maar dat zich thans zelf, zelfs als onafhankelijke natie, reeds opgeeft, vóór nog een hand daarnaar wordt uitgestoken.

Dat is de vreselijke ernst onzer dagen.

Bidden wij de Here om getrouw te mogen zijn en te blijven staan op het fundament, dat Hij voor kerk en staat heeft gelegd.

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenegen MARNIX.

PERSSCHOUW

STELLINGEN OMTRENT DE KERK.

Voor de wereldoorlog publiceerde Prof. Schilder in „De Reformatie“ eens een aantal stellingen omtrent de kerk. Ze zijn voor het verstaan van zijn visie in deze van zeer grote betekenis. In mijn bezit is een exemplaar van deze stellingen, waarin door Prof. Schilder zelf enkele aanvullingen en wijzigingen zijn aangebracht. Zowel om deze stellingen in de uiteindelijke, door de auteur zelf vastgestelde, redactie bekend te maken, alsook om de in onze dagen meer dan ooit noodzakelijke studie omtrent de Kerk te stimuleren, neem ik deze Stellingen in de Persschouw op.

Hier volgen ze:

a. Dát er een kerk is, kan men niet zien, doch slechts gelooven. Elke bepaling van het „wezen“ der kerk (stel, dat er van zulk een wezen zou te spreken zijn) uit hetgeen men in de wereld hier beneden ziet, of op grond van andere axioma's, dan de Schrift geopenbaard heeft, is dus een werk van niet-geloof of ongeloof, — zelfs al zouden er ettelijke waarheden in gezegd zijn. Waarheden „(uit)vinden“ is hoogmoed, ook in dezen.

b. „De“ kerk is nog nimmer aanschouwd. Niemand heeft ooit „de“ kerk gezien. Niemand heeft ooit „de“ menscheit“ gezien. Niemand heeft ooit het Nederlandsche volk of een ander volk gezien. Want de kerk is niet „af“, evenmin als de menscheit, een volk.